

## Irodalmi Szemle.

### A gyulafehérvári székesegyház

későbbi részei s egy magyar humanista. — Egy rajz(zal) és hét fénynyomattal —  
Bunyitay Vincze l. tagtól. Budapest 1893. Kiadja a M. Tud. Akadémia. Ivrét  
32 lap. Ára 1 frt.

A gy.-fehérvári műremek székesegyházról Benkő József óta sokan írtak már, de igazi monographiája még nincs, sőt építészeti és történeti kérdései is nagyobbbrészt megfejtetlenek.

Bunyitay Vincze váradai kanonok, a M. Tud. Akadémia l. tagja fentjelzett művében becses adalékokkal járúl a székesegyház története felderítéséhez.

Ez a székesegyház is, mint a legtöbb, nem maradt ránk eredeti állapotában. Majd minden század épített, alakított rajta, vagy toldott hozzá valamit.

A templom eredetileg a keresztyén egyházak ős keresztalakjában épült valamikor még az Árpádok idejében, és pedig köríves (román) stylben. Uralkodó stylje ma is még a félkörös, az oldalhajók maig is még félkörű apsidiolokkal záródnak. A székesegyháznak több része azonban első tekintetre elárúlja, hogy az egyház keletkezésével nem egykorú.

Az oldal-kápolnák közül a *Szentháromság kápolnája* valószínűleg nemsokára épült a főtemplom után (1291-ben már említetik egy „különfedelű sekrestye“). A *keserves anya* kápolnáját (mint B. V. a benne levő sírkövek czímerképei alapján megfejtí) *Szécsi* András püspök (1318—1356.) építtette. Ezt a kápolnát *Várdai* Ferencz püspök (1424-ben) kibővítettte egy méternyivel, (azért nevezik tévesen Várdai-kápolnának is) külső falán ott áll az építést jelző felirat; ott kívánt nyugodni ő is.

A *szentély* későbbi a templom oldalhajóinál s kápolnáinál. Erről általános a hit, hogy azt br. *Sztoyka* Zsigmond püspök építtette 1749—1759-ben, mert egy fekete márványlapon az ő neve áll megörökítve, a mely felirat azt mondja, hogy azt ő „egészen a régi alakban állíttatta helyre“. Br. *Sztoyka* tehát a legutóbbi restaurator. De a mostani szentély eredeti építetője *Hunyadi* János volt, a ki azt már *Kaprinay* szerint is „a töröktől nyert zsákmányból építtette.“ B. V.

erre vonatkozólag több szerencsés bizonyító adatot tud felhozni. A törökök dúlták fel és rongálták tehát meg a gy-fehérvári régi templomot valószínűleg 1438-ban, midőn Erdélybe törtek és ott pusztítottak. 1439 ben az erdélyi káptalannak már egy embere jár Esztergomban, hogy felvegye azt az ezer forintot, melyet Palóczai György esztergomi érsek a *török által feldúlt* gy.-fehérvári székesegyház építésére hagyott.

Hunyadi János 3 év múlva aratja fényes diadalát a török felett a szomszédos *szent-imrei mezőn*: a zsákmányból templomokat épít Szent-Imrén, Tövisen. Minden a mellett szól, hogy ugyanakkor ő kezdte felépíteni a gondjaira bízott Erdély főegyházát is, melyben ő is temető-helyét választá s melyet gazdag egyházi szerekekkel ajándékozott meg s a hová tényleg el is temettetett, nem sarkophágja mostani félreeső helyére, de (mint B. V. hiszi) eredetileg a főoltár közelébe, oda, a hová később Izabella királyné és fia János Zsigmond (kiknek sarkophágjai különben most szintén a templom alsó felében, szemben a Hunyadiakéval egy oldal rácsozatban állanak.)

Az akkori építésnél kerültek a régebbi falakból kiszedett domborművek mostani helyeikre minden rendszer nélkül.

B. V. munkája különben legfőbbképen az *északi kapu előcsarnoka* építőjének személyével foglalkozik — nagy szerencsével és sikerrel.

Erről az előcsarnokról az volt eddig a hit, hogy azt *Geréb* László erdélyi püspök építtette a XV. sz. végén.

B. V. kimutatja az azon olvasható, bár csonka felirat alapján, hogy *Lazoynus János* építtette 1512-ben. Ez pedig nem más, mint *Lászai* János, egy derék humanista főpap, 1489-ben már erdélyi főesperes és kanonok, a ki mint ilyen építtette a gy.-fehérvári székesegyház előcsarnokát a *Megholtak kápolnájául*, azaz temetési előcsarnokul, a melybe temetéskor bevitték a halottat és ott tartották, a míg misét mondtak felette. Műve befejezése után *Lászai* Rómába költözött s ott Szent Péter templomában magyar gyóntatókép működött. 1520-ban onnan emeltet egy oltárt gyulafehérvári kápolnájában (a melyről szóló hártya oklevél a M. T. Akadémia levéltárában van). Ott is halt meg Rómában az 1523-ban dühöngött pestisben. Hamvai ott nyugosznak a San Stephanol rotondo egyházban, mely hajdan a mellette levő klastrommal együtt a *magyar pálosoké* volt. Díszes sírkövén domborműben látzanak nemes vonásai, a feje alatti párnán két oldalán hármias nyilat tartó kezes czímerével, körül és lábai alatt latin epitaphiummal, melyben meg van írva, hogy ott fekszik „*Joannes Lazo*, archidiaconus Transylvanensis, Pannonus, penitentiarius apostolicus“ s tovább (latinul) ez, hogy „vándor, ha látod, hogy azt, ki a Dunánál született, római föld takarja, ne csodálkozz rajta, mert Róma mindnyájunk hazája“.

Bunyitayé az érdem, hogy ez erdélyi főpap és humanista emléket felújította s gy.-fehérvári alkotását a feledés homályából kiemelte. Ez munkájának legkimagaslóbb része.

De van a jeles munkának egy pontja, melyre nézve némi kiegészítő megjegyzéseink vannak. Azt mondja ugyanis (a 6. lapon): „Mellesleg még megemlítjük, hogy Hunyadi László (a gy. fehérvári templomban lévő) sarkophagjának előrészen egy szintén kőbevésett címmer paizs áll. A paizs mezejének főalakja egy jobbra nyúló medvetalp, melyen keresztül egyenesen álló dárda hegye fúródik; a dárda hegyétől jobbra F. C. (G?), balra pedig A. K. betűk állanak. . . Nem bizonyos, hogy melyik családnak címere? (Kendi címér?). Annyi kétségtelen, hogy nem Hunyadi címér és így méltán kelthető egyik érdemes írónkban (P. Szathmáry K.) azon aggodalmat, hogy a sarkophag, melyen áll, talán nem is Hunyadi Lászlóé?”

Abban teljesen igaza van Bunyitainak, hogy a kérdéses (medvetalpas) címér „kövének úgy minősége, mint kidolgozása tökéletesen elűt az egész sarkophagtól s inkább a sokkal későbbi Zápolyai — síremlék korába illik. Az bizonyos, hogy Hunyadi László sarkophagjára csak utólag került.”

Bizonyára utólag került. Valószínű, hogy azután, miután Mihály oláh vajda Miriszlónál szétvert hadai (1600) feldúlták és kirabolták a gy.-fehérvári templomot s a hős Hunyadi János sírját is feltörvén, buzogányát is elrabolták (a miről egykorú források alapján Bethlen Farkas bőven ír). Ekkor törhették fel a Hunyadi László sarkophagját s a többieket, köztük a Kendyekét is. Később tákolták aztán tévesen együvé a nem összetartozó darabokat. Így került a Hunyadi László sarkophagjára a Kendy-címér.

Mert hogy az a Kendy család címere, azt én már 1886-ban megállapítottam a „Gróf Haller család nemzetség-könyvéről“ írt értekezésemben (ld. Turul 1886. évf. 8—9. l.) két más hasonló címér alapján, mely az említett nemzetség-könyvben lefestve látható, mint a Kendy Judit és Krisztina (K. Sándor leánya) címerei. (Ld. Turul u. ott 9. l.) Épen ilyen medvetalpas címér van a maros-vécsi várkastélyban egy ajtó felett 1554 ből: a Kendy Ferenczé. Vécs ugyanis a Kendy Ferencz vajdáé volt akkor (most br. Kemény Kálmán v. b. t. t. Maros-Tordamegye főispánjáé, a ki azt részben restauráltatta).

De melyik Kendy-é lehetett a Hunyadi László sarkophagján lévő címér? Több Kendy szerepelt a XVI. százévben Erdély történetében. Kendy *Ferencz* vajdája volt Erdélynek Izabella és János Zsigmond Lengyelországba kimenetele után (1553—56.); *Sándor* (Alexander) első tanácsosa a Báthoryaknak, a kit Báthory Zsigmond 1594-iki politikai gyilkossága alkalmával Kolozsvárt lefejeztetett, Kendy *Gaborral* együtt, s ugyanakkor Kendy *Ferenczet* Gyaluvárában megfojtatta. Az *F. G. A. K.* tehát a Kendy-címérral minden valószínűség szerint *Franciscus, Gabriel, Alexander Kendy*“-t, az 1594-iki politikai gyilkosság áldozatainak neveit jelenti.

Azt sem hagyhatjuk megjegyzés nélkül, hogy B. V. a Zápolyaiak

családnevének *Szapolyai*-nak írását a „leghibásabb“-nak mondja. Igaza van, hogy a Zapolya helynévtől származik, melynek első szótagja szláv praepositio. De B. V. feledi, hogy már az egykorú Heltai Gáspár *Szapolyainak* írja őt, *magyirosan!* Bizonyára úgy is mondták, ha ő nem is írja magát úgy (mint a hogy a Szabó nevet is Zabo-nak írták a XVI. évszázban; de azért Szabónak mondták; vagy a hogy a szent zent-nek írták). Miért ne írhatnók tehát mi is magyarosan a Szapolyai nevet manapság, ha már a szász-magyar Heltai a XVI. évszáz közepén is úgy írta?!

Ezek természetesen nem csökkentik B. V. érdemét, a ki Gyulafehérvár székesegyházának, e „királyi műnek“ történetét egy szép fejezettel gazdagította.

*Szádeczky Lajos.*

### Bosnya oklevéltára.

*Acta Bosnae, potissimum ecclesiastica, cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752. Collegit et digessit P. Eusebius Fermentzin. Edidit Academia scientiarum et artium slavorum meridionalium. (A „Monumenta spectantia historiam slavorum meridionalium“ XXIII. kötet. Zágráb, 1892. 8-rét, VI. és 613. lap, ára 5 frt.)*

Érdeemes munkát végzett tisztelt hazánkfia: Fermentzin Özséb ferenczrendi atya s a zágrábi akadémia levelezője, midőn Bosnya történetét mintegy 925-től 1752-ig, részint regestákban, részint credeti okiratokban, kellő szorgalommal és szakértelemmel, összeállította. Műve 1520 számból áll, közölük 1211 regeszta, 309 pedig teljes szövegű okirat, melyek legnagyobb részint itt látnak legelőbb nyomdafestéket.

Mondhatuók t. Özséb atya a világ minden végéről szorgalmas méheként gyűjtötte össze okleveleit; legtöbbet mégis Rómából kapott, hol az egy Propaganda százhusz darabnál többet szolgáltatott, ide nem értve azokat, melyekkel a Vatikánban székelő különböző intézetek, valamint a congregatio Brevium, a „Vittorio Emanuele“, a Barberini-félesat. levéltárak kedveskedtek. A zágrábi Akadémia szintén nem kevés anyagot kölcsönzött, míg a szent-ferenczi konventek leveles házai, a budai, gyöngyösi (18 db), kolozsvári, nápolyi, pozsegai, ragusai, trsati, vukovári, zárai s a többi ugyancsak igen fontos okleveleket adtak.

Kezdetben ugyan csöppennek csupán és csurrannak a történeti adatok Bosnyaország története számára; így a X. századból csak egy, a XI-ből hat, a XII-ből husz, a XIII-ből hetvenkét, a XIV. századból azonban negyedfélszáz regeszta áll rendelkezésünkre, — igaz — régi ösmerősök szinte valamennyi, de így egybeillesztve szívesen látott vendégek, mert igen könnyítik az áttekintést és az ítéletképzést.

A ki végig tekinti e regesztákat, annak — például — kétsége nem lehet, ha volt is eddig, hogy Kotromanić István bosnya bán a ázrai fölkelés alkalmával csakugyan árulója volt Nagy Lajos királynak,



nyúlt. Miután 1358-ban, — miként azt ezen évi július 7-én Gál esperes Kanizsai István zágrábi püspöknek újságolta, (Arkiv, II. 35.) — Lajos király és a bosnya bán közt a béke és egyetértés helyre állott, és a bán átengedte az ifjabb Erzsébet királyasszonynak (mint atyai örökét) Humot vagyis Halmát, sőt Czuzi János, mint halmi helytartó 1358 október 6-án előfordul, (*Anjouk dipl. Eml.* II. 524.); nagy valószínűséggel bírt, hogy Lajos király 1363-i hadát Tvardtkó segítségére ültette lóra.

Azban a közölt oklevélből, melyben Tvardtkó magát *hlumi úrnak* czímezi, kitűnik, hogy az 1358-iki szerződést megszegte; e miatt izent tehát Nagy Lajos háborút. Másrészt azért érdemel figyelmet a közölt oklevél, minthogy a hadjárat színterét meghatározza. Azt ugyan mi magyar történetírók tudtuk, hogy Lajos király Szokol megvételeit tűzte hadjárata egyik főadatául, mert egyik-másik levelét „in castro prope Zakul“ keltezi; da Szokol tudunkra három is volt. Most azonban biztosan értesülünk, hogy Lajos király Plievába jött Szokol alá, tehát a felső Bosnyában, a Plieva forrása közelében fekvő Szokolt (ma: Szokoláczt) kell értenünk.

Némi nehézséget okoz az oklevél keltének évszáma, minthogy Asbóth tanár úr szerint az évszám utolsó betűje *gamma*, a mi hármatot jelent, tehát az egész évszám 1363; de — teszi hozzá — ez sajtóhiba is lehet, mert a tudós Rački háromszor is 1366-nak írja az évszámot, és Tvardtkó uralkodásának tizenharmadik éve nem is lehet más, mint 1366.

Ehhez ugyan nem szólhatunk; de annyi kétségtelen, hogy a szóban levő hadjárat nem 1360-ban, mint Klaić Bosnyaország történetében állítja, nem is 1366-ban, mint a közölt oklevél után következtethetnők, hanem 1363-ban történt meg. Okaink, melyek állításainkat indokolják, a következők: Nagy Lajos két levelét ismerjük 1363-ból, melyek július 8-án és 10-én Szokol vára alatt keltek, míg 1366-ban ugyan ezen idő alatt Nagy Lajos Csanádon, Gyulafehérvárt és Lippán tartózkodék (*Ráth*, A magyar kir. tartózkodási helyei); ez egyik okunk. A másik pedig imez: Küküllői János, Lajos király életírója reánk hagyta, hogy a nevezett király Kont Miklós nádort és Frankói Miklós esztergomi érseket Bosnya ellen küldötte. A sereg Uszorába tört és Szerebniket ostromolta, de meg nem vette.

Ezen hadjárat alkalmával történt, hogy az érsek és királyi kanczellár sátrából a királyi, nyilván nemes fémből készült pecsétnyomókat azok, kiknek őrizetére az érsek bízta volt, ellopták, és mint utóbb rájöttek, Beszterczén valamely ötvösnek eladták. A király mint az életíró megjegyzi, ezzel nem törődött, hanem új pecsétnyomókat készíttetett, azokat ismét az érsekre bízta, hogy vele az elorzott pecsét alatt kiadott okiratokat is újból megerősítse, mint ez számos okiraton mind e napig előfordul. Küküllői János hitelességét tehát nemcsak az

emeli, hogy a mondott érsek vicariusus volt, „in spiritualibus et temporalibus“, hanem a sok újabb megerősítést nyert oklevél E megerősítések rá vannak vezetve okiratokra, melyek nemcsak 1360. augusztus 26-án, 1361 deczember 1-én, hanem 1363 május 4-én is keltek. (*Hazai Okmt.* II., 109—113. V. 137. *Fejér D.* IX/III. 399.) Mi kétségtelen jele annak, hogy 1363. május 4-én a régi pecsét még megvolt; tehát a hadjárat előbbre, s így 1360-ra mint Klajc akarja, nem tehető. De végre ismerjük e hadba szállás residenttiáját is, melyet 1363 augusztus 27-ik napján hirdettek. (*Knauz*, Kortan, 260: residentia regalis exercitus versus Bozna moti et ad octavas b. regis Stephani proclamata).

Többire, minthogy kissé hosszasan foglalkoztunk e XIV. századi érdekes kérdéssel, ismételve is elismerésünket fejezhetjük ki t. Özséb atyának. Műve nemcsak nélkülözhetetlen lesz mindazoknak, kik Bosnyaország vagy a Szent-Ferencz nagyérdemű rendje történetét megírni szándékoznak, de kedvesen látott segédkönyvek is, mert használtát a nem kis gonddal szerkesztett Index is tetemesen megkönnyebíti.

Pör Antal.

### Kassai Gusztáv Plátó-tanulmánya.

Γουστάβος Κασσάδος: Πλατωνικά ζητήματα. Κεφάλαιον πρῶτον. A budapesti V. ker. kir. kath. főgymn. értesítője az 1892—93-diki iskolai évről. 1—8 U.

Mivel Kassai Gusztáv nyolcz lapra terjedő értekezése első közleményét képezi plátói tanulmányainak, értekezéséről tárgy tekintetében végleges ítéletet nem mondhatok, hanem csak azt akarom kiemelni, hogy K. ezen első közleményben arra az eredményre jut, hogy Plátó összes műveinek fenmaradása bizonyosnak mondható. Az értekezés nyelvéről azonban már ezen közlemény alapján is határozott ítéletet formálhatok. Be kell azonban vallanom, hogy az első lap olvasásánál még kétségben voltam az iránt, minő nyelven írottak tekintsem K. értekezését. Mert kezdetben azt a benyomást tette reám, hogy attikai nyelven van írva, de néhány újjörög alak előfordulása csakhamar meggyőzött arról, hogy a dolgozat a mai görögök irodalmi nyelvén, az úgynevezett καθαρεύουσα-n írottak akar tekintetni, hogy tehát nyelvezetét ezen az alapon kell megítélnem.

Tudjuk, hogy a mai irodalmi görög nyelv az attikainak leszámazottja, és hogy megalkotása első sorban Koræesnek köszönhető, ki feladatát oly módon oldotta meg, hogy az attikainak tovább fejlődését képező korabeli egyházi és iskolai nyelvbe beleolvasztotta a beszélt nyelv főbb elemeit. Koræes óta a καθαρεύουσα, mint minden más élő irodalmi nyelv, bizonyos változásokon ment keresztül. Kezdetben köze-

lebb állott az attikaihoz, és később még jobban megközelítette azt, a mikor t. i. a szabadság kivívása után az iskolákban behatóbban tanított ógörög nyelvnek, különösen az attikainak hatását ki nem kerülhette. Másrészt azonban a függetlenségnek kivívása után a művelődés mindeddig nem lehetett olyan általánossá Görögországban, hogy a *καθαρεύουσα* az összes műveltebb osztályú görögöségnek beszélt nyelvénél válhatott volna, hanem kifejlődött a szóbeli érintkezés általános organumaként egy új köznyelv, egy új *κοινή διάλεκτος*, a *δημιώτης* vagy *πολιτική γλώσσα*, a mennyiben t. i. leginkább a művelődés központjaiban, a városokban van elterjedve. A *πολιτική* és a *καθαρεύουσα* folytonos kölcsönhatással vannak egymásra: a *καθαρεύουσα* mindinkább nemesíti és lehetővé teszi az irodalom számára a *πολιτική*-t, mely utóbbi viszont a szóbeli érintkezés szempontjából teszi életre képesebbé a *καθαρεύουσα*-t, s így csak idő kérdése, hogy a két nyelv a *καθαρεύουσα* alapján mint az irodalom és a szóbeli érintkezés általános organuma, mint *πολιτική καθαρεύουσα*, egyéb mívelt európai nemzetek nyelvének példájára egy nyelvvel olvadjon. Ennek a folytonos kölcsönhatásnak az eredménye, hogy ma már a *καθαρεύουσα* távolabb áll az attikaitól, mint azelőtt, és hogy újgörög atticisták csak kivételképen találhatók itt-ott a tudósok között. Ezzel szemben azonban az újgörög nyelvkönyvek hamisan felfogott patriotismusból indulva ki, nem tűntetik fel hűen a mai nyelvállapotot, a mennyiben a *καθαρεύουσα*-t egy-két alak kivételével úgy szólva azonosnak hirdetik az attikaival. Tagadhatatlan, hogy a *καθαρεύουσα* még ma is attikai alapon áll — és biztosra vehető, hogy mint *πολιτική καθαρεύουσα* se fog attól nagyon eltávolodni — de minden azonos alappal bíró volta daczára is megvan a maga, az attikaitól hátrahozottan különböző nyelvtana, szókinése és phraseologiaja: és éppen a két nyelvnek ezen hasonló és mégis különböző volta teszi nehézzé, hogy valaki helyesen írja a *καθαρεύουσα*-t. Abból pedig, hogy az újgörög nyelvkönyvek részint, mint említettük, bizonyos álpatriotismus, részint tökéletlen voltuk folytán több tekintetben hamisan és hiányosan tüntetik fel a mai nyelvállapotot, természetesen következnek, hogy a *καθαρεύουσα* csak az irodalom, nevezetesen a próza-irodalom tanulmányozása alapján ismerhető meg tökéletesen.

Szükségesnek találtam ezeket előrebocsátani, nehogy a következőkben teendő megjegyzéseim félreértessenek. Ha t. i. K. értekezését a főntebb röviden előadott tények ismerete alapján ítéljük meg, mindezek előtt azt látjuk hogyben stilusa úgy a nyelvtan, mint a szóhasználat és phraseologia tekintetében inkább attikai, mint *καθαρεύουσα*.

Ebben a tekintetben, nem akarván bírálatunkat hosszúra nyújtani, csak néhány tény kiemelésére szorítkozunk. Így pl. a névelős főnév mellett álló birtokos és pusztán vagy függő részekkel bíró melléknévi jelzőnek lépteny nyomon előforduló szörendje nem olyan a *καθαρεύουσα*-ban, mint az attikaiban, úgy annyira, hogy már magában véve ez a szörend is határozott különbséget teremt a két nyelv között, és K. mégis rendszerint az attikai szórendet hasz-





talán K. azt akarná mondani — a mit nem hiszek — hogy: „föltételezett“ nyilatkozatok, akkor is ὅπολα μὲν pass aoristusának participiumát (ὅπολα φθίνων) kellett volna használnia. — 4,30-ban nem τὸ ἐλλείπον, hanem ἢ ἐλλείψις τῶν . . . συγγραμμάτων. A καθήκει εἰς τὴν τοῦ Τιβερίου ἡλικίαν-nal (5,21—22) azt akarja mondani, hogy: Tiberius korába „tartozik“, de akkor ἀνάκειτ' kellett volna írni, mert az ὑπεδὸργον καθήκει nem használatos (csak a főnévi καθήκειν, τὸ, kötelesség), és az ὀργονban való jelentése: elérni valahová, megilletni. — Nem μὴ συνετάκτο συγγραμματα . . . καὶ μὴ ἐλάμβανον βιβλία stb. (5,25—27), hanem μὴ πως σ. σ. . . καὶ ἐ β. — Nem ἐνδέχθη (6,7), mert ez ige csak ἐνδέχεται alakban használatos (értelme: lehetséges, hihető, pl. ὅσον ἐνδέχεται, a mennyire lehetséges, hihető), hanem ἐδέχθη, ἀπεδέχθη, παρεδέχθη, ἐστοχάσθη, az az: elfogadtatott az a nézet, azt következtették. — A plur. neutr. alany mellett az igei állítmány csak az ὀργονban áll egyesben, de az ὑπεδὸργονban többesben, tehát nem ἃ παραδέχεται (6,13) hanem ἃ παραδέχονται. — Ὁ Ζελλῆρος . . . δοξάζει (7,17) az jelenti, hogy: Zeller „dicsóíti, magasztalja,“ mert δοξάζω csak az ὀργονban jelenti: vélni, gyanítani, hinn; K. ez utóbbi értelmet akarta kifejezni, de akkor νομίζε-<sup>t</sup> kellett volna írnia — Τοῦτο ὅμως ἀναγνωσκόμεν (illetéleg ἀναγνωσκῶμεν, ha általában véve helyesen volna e szó itt használva) ὡς ἀποδεδειγμένον-nak (8,20—21) értelme: ezt mindazonáltal olvassuk, mint bebizonyított tényt; pedig K. azt akarja mondani, hogy „elismerjük,“ tehát ἀναγνωρίζωμεν vagy ὁμολογοῦμεν. Ἀναγνωρίζω az ὀργονban jelenti azt, hogy: elismerek és ἀναγνωρίζω ὀργον értelme: felismerek. — Ἄδυναται τοῦτου τοῦ διαλόγου νὰ κατασταθῇ συγγραφῆς ὁ Πλάτων (8,21) ezt akarja mondani: lehetetlen ezen dialogus szerzőjének Plátót mondani; ámde ἄδυνατὸ jelentése: nem vagyok képes, gyöngykelkedem, tehát képtelenség az ἄδυναται νὰ κατασταθῇ kifejezés is, e h : εἶνε ἄδύνατον vagy δὲν εἶνε δυνατόν νὰ κατασταθῇ. — Végül megjegyzem, hogy érthetetlen a következő constructio: μὴ πως ἐπιτυγχάνει τις ἐν τῶ τῶν πλατωνικῶν συγγραμμάτων συμπλέγματι καὶ τοιοῦτοις διαλόγοις (4,35—36); K. talán azt akarja írni, hogy μὴ πως ἐπιτυγχάνουσι τινες ἐ. τ. τ. π. σ. σ. καὶ τοιοῦτοι διάλογοι.

Pecz Vilmos.

## Különfélék.

### Történelmi tanulmányút Kolozsvártól — Vajda-Hunyadig.

A kolozsvári egyetemen a magyar történelem (a Hunyadiak kora) hallgatói közül 15-en nov. 2-án tanulmányútra indultak tanáruk *Szédeczky* Lajos vezetése alatt, hogy megtekintsék a Hunyadiak erdélyi emlékeit s az útkjeba eső egyéb tört. nevezetességeket. Nov. 3-án reggel Vajda-Hunyadra érkeztek (Piskire eléjük jöven és hozzájuk csatlakozván *Boga* Károly Hunyadmegye s. tanfelügyelője és *Mailand* Gyula vm. számvevő.)

V.-Hunyadon a kora reggeli idő daczára a város intelligentiája a vasútnál várta a társaságot (név szerint *Danila* György polgármester, *Schalát* József m. kir. bányatanácsos vasgyár-igazgató, *Allender* Henrik m. kir. főmérnök, *Tammenberg* Géza mérnök, *Pietsch* Sándor h.